

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

УДК 378.147.091.33-027.22:81'25

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

О. В. БАБЕНКО, кандидат філологічних наук, доцент,

E-mail: olena14babenko@ukr.net

Н. А. ШОСТАК, студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: natashostak@mail.ru

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблем методики викладання перекладу, а саме аналізу практичних методів навчання перекладу та системи вправ для формування перекладацької компетенції у майбутніх перекладачів. Приділено увагу важливості формування перекладацької компетенції. Аналіз науково-методичної літератури дозволив виділити ефективні методи навчання перекладу та підібрати систему вправ, яку можна використати в ході навчального процесу.

Ключові слова: перекладацька компетенція, методи, система вправ, методика викладання перекладу, навчальний процес

Актуальність. Методика навчання перекладу є відносно молодого перекладацькою спеціальністю, виникнення якої зумовлене невинним розвитком науки та техніки, що в свою чергу вимагає відповідних спеціалістів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методику навчання перекладу вже досліджували багато мовознавців та перекладачів (Л. С. Бархударов, І. О. Зимня, В. М. Комісаров, Р. К. Мін'яр-Бєлоручєв, Л. К. Латишев, В. І. Провоторов, Ф. Пфлойшнер, Г. А. Самійленко, І. І. Халєєва, Г. В. Чернов, А. Д. Швейцер, А. Ф. Ширяєв тощо). Цікавою у вивченні цієї проблеми є робота Л. М. Черноватого «Методика викладання перекладу», в якій розглядаються головні проблеми специфіки методики викладання перекладу як спеціальності.

Через те, що в самій методиці викладання перекладу є ціла низка невирішених питань, методика навчання перекладу потребує окремої уваги. Насамперед це стосується проблематики підбору оптимальних методів навчання для формування у студентів перекладацької компетенції.

Метою цієї роботи є визначення загальних аспектів методики викладання перекладу через узагальнення накопиченого досвіду підготовки перекладачів, запропонованого вітчизняними та зарубіжними вченими. Адже на нашу думку, інтегроване використання різноманітних форм та методів організації навчальної діяльності студентів та методів мотивації їх наполегливої праці сприятимуть розвитку компетенції майбутнього викладача у ВНЗ.

Поставлена мета зумовлює виконання таких завдань: розглянути прийоми формування перекладацької компетенції; виділити методи навчання перекладу, що сприятимуть формуванню перекладацької компетенції; підібрати ефективну систему вправ для формування перекладацької компетенції.

У процесі дослідження було застосовано такі **методи**: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Результати. Зі зростанням рівня розвитку українського ринку та інтеграцією України з іноземними країнами зростає й попит на інтелектуальні види послуг, в тому числі й попит на професійний переклад. Тому фахівці з ґрунтовними знаннями іноземної мови і вмінням нею спілкуватися сьогодні потрібні як ніколи раніше. Але варто зазначити, що просто знання іноземної мови не дає права займатися перекладом будь-кому.

Для цього Асоціація перекладачів України впровадила стандарти «Кваліфікація і сертифікація перекладачів. Загальні вимоги» (СТТУ АПУ 001-2000) і «Послуги з письмового й усного перекладу. Загальні правила і вимоги до надання послуг» (СТТУ АПУ 002-2000).

Фундаментальні знання іноземної мови можна отримати лише в спеціальних навчальних закладах, які можуть забезпечити якісну професійну підготовку майбутніх перекладачів. Навчальні освітні програми, орієнтовані на формування іншомовної компетенції, допомагають сформувати комунікативну та загальну екстралінгвістичну підготовку особистості.

Професійна компетенція майбутнього викладача перекладу формується за допомогою таких методів навчання, які передбачають оволодіння знаннями загальної теорії перекладу, методикою навчання перекладу та професійного перекладу, для яких характерні специфічні методи навчання та тренування. Неабияке значення у цій підготовці відіграє мотивація студентів. За С. В. Барановою «переклад наочно демонструє студентам практичну цінність володіння іноземною мовою і тим самим посилює мотивацію до її вивчення. Постійне співставлення іноземної та рідної мов сприяє глибшому пізнанню тієї чи іншої мови» [3, с.13]. Проблема комунікативної компетенції тісно пов'язана з відмінностями культур і вимагає від перекладача знання як культури мови оригіналу і мови перекладу, так й інших екстралінгвістичних знань.

Отже, для того, аби студенти розвинули мовленнєву компетенцію на рівні, достатньому для здійснення міжмовних перетворень, їм пропонується вивчення таких дисциплін як: практика основної іноземної мови, теорія і практика усного та письмового перекладу, термінознавство, лінгвістика, стилістика тощо. Вищі навчальні заклади готують фахівців різної спеціалізації: письмових перекладачів різних галузей (науково-технічної, агрономічної, економічної тощо), перекладачів-синхроністів, фахівців усного послідовного перекладу тощо. Як бачимо, професія перекладача вимагає неабияких зусиль та додаткових знань у тих галузях, з якими їм доводиться працювати.

Закономірно постають такі питання: з чого розпочати підготовку перекладача; які форми та методи навчання варто використати та як раціонально поєднати загальні та спеціальні дисципліни, навчання та практику.

Цікавою є думка І. С. Алексєєвої, яка висунула сумніви щодо того, чи взагалі можна саме навчити перекладу, оскільки теоретики здебільшого зосереджувалися на перекладі художніх текстів, що потребує гігантського об'єму фонові ерудиції, додаткових знань та виконання таких складних завдань, в яких вирішенням постає лише натхнення. Стратегія ж навчання усного перекладу націлена на вироблення навичок швидкої міжмовної трансляції, переважно послідовної. Навчання синхронного перекладу можна включити сюди як компонент тренування, оскільки цей вид надшвидкого усного перекладу вимагає тренінгу пам'яті [2, с.10 -11].

Викладач теорії перекладу повинен ставити перед собою завдання, які якнайкраще допоможуть студентам досягнути цю дисципліну. Фахівець повинен вільно володіти принципами, методами та прийомами викладання перекладу та

основними складовими його теорії викладання як спеціальності, якими він може ділитися зі студентами, звертаючи увагу на розвиток здатності майбутніх перекладачів застосовувати засвоєні теоретичні знання для розв'язання практичних проблем. Перед викладачем також стоїть завдання сприяти ознайомленню студентів із сучасними світовими тенденціями розвитку теорії та практики викладання перекладу як спеціальності; сформувати уявлення про специфіку професійної діяльності перекладача в сучасному суспільстві.

Плануючи будь-яке заняття, викладач постійно стикається з проблемою вибору засобів, форм і методів навчання. Методи навчання – це «способи спільної діяльності викладача і учнів, спрямовані на вирішення завдань навчання» [5, с. 245]. Досвідченому педагогу потрібно дібрати саме такі засоби, які б підвищили здатність студентів розуміти та запам'ятовувати інформацію.

Авраменко М.Л. пропонує такі методи навчання перекладу:

1. Метод дискусії – це такий вид активного методу навчання, що передбачає двосторонню комунікацію між викладачем та студентами та надає можливість обміну ідеями та вираження думок; кожному зі студентів надається можливість представити свій власний варіант перекладу.

2. Аудіовізуальний метод передбачає використання відео та аудіо матеріалів і націлений на покращення пам'яті, концентрації уваги, що необхідні для розвитку навиків усного перекладу.

3. Експериментальний метод – робота над так званими «кейс-стаді», що допомагають вирішувати аналітичні задачі. Прикладом цього завдання може бути робота над текстами економічної, політичної чи соціальної спрямованості: виділити економічні, політичні чи соціальні реалії, обговорити можливі способи їх передачі; визначити в тексті місця, що несуть найбільше функціональне навантаження і вимагають максимально повного їх відновлення; визначити інтенцію автора та способи передачі найбільш складних моментів тощо.

4. Метод рольової гри полягає у штучному створенні ситуації, максимально наближеної до реальності. Позитивним моментом цього методу є те, що оскільки мовлення учасників є непідготовленим, перед перекладачами стоїть завдання швидко зорієнтуватися в ситуації і дати адекватний переклад, тому завдяки цьому методу майбутні перекладачі і готуються до реальних життєвих ситуацій.

5. Метод чотирьохтактних вправ використовується з метою введення та закріплення перекладацьких відповідностей. Суть цих вправ полягає в тому, що студенти працюють за певною схемою, що складається з чотирьох етапів: прослухати та перекласти речення, прослухати і повторити його правильний переклад. Вкінці одному з студентів пропонується почати з самого початку і давати лише правильні варіанти перекладу.

6. Метод переказу, що базується на принципі так званого «зіпсованого телефону» і полягає в тому, що перший студент читає текст і переказує його іншому, той в свою чергу передає його зміст наступному і так далі. В результаті останній студент відтворює первинний варіант «через призму перекладу попередніх студентів». Вкінці заняття рекомендується проаналізувати, які змістові домінанти були упущені чи навпаки збережені. Цей метод значно сприяє підвищенню концентрації уваги та розвитку навиків говоріння [1].

Проф. І. С. Алексєєва, розглядаючи традиційні методи навчання перекладу, виокремлює такі методи: навчання перекладу у специфічній галузі, яке починається з вивчення лексичних одиниць та їх еквівалентів у мові перекладу з поступовим переходом до складних граматичних структур; аналіз тексту і переклад, результатом якого є визначення особливостей тексту і принципів його

структури; виявлення всіх існуючих еквівалентів у мові перекладу; оцінювання різних варіантів перекладу під керівництвом викладача. Вона пропонує комплексний метод навчання письмовому перекладу, який включає три стадії: підготовчу, основну та навчальну [2, с. 277].

О. М. Бондаренко та І. Б. Коротяєва запропонували такі ефективні методи навчання перекладу:

1. репродуктивні методи (ділові рольові ігри);
2. пошукові методи (самостійна робота студентів, робота з довідковою літературою);
3. перцептивні методи (відеоуроки, зустрічі з представниками англomовних країн);
4. логічні методи (мовні вправи, «кейс-стаді» або аналіз конкретної ситуації) [4, с. 173].

Безумовно, правильний вибір методу необхідний для опанування навчальними та практичними вміннями, але не менш важливо правильно організувати систему вправ для навчання перекладу. Серед суто перекладацьких вправ, націлених на вдосконалення навичок усного перекладу, як найбільш ефективні, слід зазначати такі: вправи з мнемотехніки; тренування переключення на іншу мову; тренування темпу усного мовлення; збільшення активного запасу відповідної частотної лексики; синтаксичне розгортання; мовна компресія; застосування комплексних видів трансформації; усний переклад з аркуша; засвоєння текстових жанрів в усному перекладі; тренінг двостороннього перекладу; техніка синхронізації відеоряду; комплекс вправ для підготовки до синхронного перекладу; багатомовна конференція; техніка теорії змісту; перекладацький скоропис; стратегія і тактика виправлення помилок.

На нашу думку, вдалим вибором буде використання системи вправ, запропоновану Л. М. Черноватим, оскільки вона є найбільш повною та детально розробленою. Вона включає три типи підсистем: підготовчі вправи, вправи для формування навичок перекладу, вправи для включення сформованих навичок до структури перекладацьких умінь. Кожна підсистема включає групи вправ: для подолання лексичних труднощів; для подолання граматичних труднощів; для подолання жанрово-стилістичних труднощів; для розвитку навичок перекладу реалій, назв, іншомовних слів; для розвитку навичок вживання перекладацьких трансформацій; для розвитку механізму вибору еквівалентів; для розвитку навичок переключення з одного коду на інший – диктант-переклад [6, с. 152].

Висновки і перспективи. Не існує жодного навчального закладу, який готує ідеально компетентних перекладачів. Кожен повинен пройти довгий шлях професійного самовдосконалення та становлення перекладача-професіонала. Використання зазначених методів та систем вправ допомагає покращити продуктивність занять, зацікавити студентів у поглибленому вивченні мови та безпосередньо залучити їх до перекладу. Отже, запропоновані прийоми можуть ефективно використовуватися в навчальному процесі. Українським навчальним закладам варто переглянути освітні програми підготовки перекладачів, враховуючи світові тенденції розвитку спеціалізації перекладацької діяльності та максимально ефективно використати позитивні аспекти зарубіжного досвіду.

Список використаних джерел

1. Авраменко М. Л. Выбор практических методов и упражнений при обучении переводу [Електронний ресурс] / М.Л. Авраменко // Режим доступу: <http://www.natek.freenet.kz/2006/Avramenko.rtf>

2.Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей [Текст] / И. С. Алексеева. – СПб.: Издательство «Союз», 2001 – 288 с.

3.Баранова С.В. Актуальні питання методики викладання перекладу[Текст] / С.В.Баранова [Текст] // Вісник Сумського державного ун-ту. Серія: Філологічні науки. – 2002. – №4(37). – С. 12-15.

4.Бондаренко О. М., Коротяєва І. Б. Практичні методи та система вправ для формування перекладацької компетенції у студентів-перекладачів. [Текст] / О. М. Бондаренко, І. Б.Коротяєва // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки. – 2014. – С. 173-174.

5.Педагогика: учебник для студентов педагогический учебных заведений [Текст] / под ред. П. И. Пидкасистого. М.: Педагогическое общество России, 2002. – 608 с.

6.Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад”[Текст] / Л. М. Черноватий. – Вінниця: Нова Книга, 2013. – 376 с.

References

1. Avramenko, M. L. (2006) Vyibor prakticheskikh metodov i uprazhneniy pri obuchenii perevodu [The choice of methods and practical exercises in teaching translation]. Available at : <http://www.natek.freenet.kz/Avramenko.rtf>

2. Alekseeva, I. S. (2001) Professionalnoe obuchenie perevodchika: Uchebnoe posobie po ustnomu i pismennomu perevodu dlya perevodchikov i prepodavateley [Professional translator training: Training Manual for interpretation and translation for translators and teachers]. – SPb.: Izdatelstvo «Soyuz», 288

3. Baranova, S.V. (2002) Aktualni pytannia metodyky vykladannia perekladu [Current issues of teaching methodology of translation] // Visnyk Sumskoho derzhavnoho un-tu. Seriya: Filolohichni nauky. №4(37),12-15.

4. Bondarenko, O. M., Korotiaieva I. B. (2014) Praktychni metody ta systema vprav dlia formuvannia perekladatskoi kompetentsii u studentiv-perekladachiv [Practical methods and a system of exercises to build students-translators' competence] Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Seriya: Filolohichni nauky, 173-174.

5. Pedagogika (2002): uchebnik dlya studentov pedagogicheskoy uchebnykh zavedeniy [Pedagogy: textbook for students of pedagogical institutions] / pod red. P. I. Pidkasistogo. M.: Pedagogicheskoe obschestvo Rossii, 608

6. Chernovaty, L. M.(2013) Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti : pidruchnyk dlia stud. vyshchykh zaklad. osvity za spetsialnistiu “Pereklad”[Methods of teaching translation as a profession: a textbook for students of higher institutions. in the specialty "Translation] – Vinnytsia: Nova Knyha, 376

ОБЩИЕ АСПЕКТЫ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПЕРЕВОДА

Е. В.Бабенко, Н.А. Шостак

Аннотация. *Статья посвящена исследованию проблем методики преподавания перевода, а именно анализу практических методов обучения переводу и системы упражнений для формирования переводческой компетенции у будущих переводчиков. Уделено внимание важности формирования переводческой компетенции. Анализ научно-методической литературы позволил выделить методы обучения переводу и подобрать систему упражнений, которую можно использовать в учебном процессе.*

Ключевые слова: переводческая компетенция, методы, система упражнений, методика преподавания перевода, учебный процесс

GENERAL ASPECTS OF METHODOLOGY OF TEACHING TRANSLATION

O. V. Babenko, N. A. Shostak

Abstract. The article deals with the research of methodology of teaching translation, namely the analysis of practical teaching methods of translation and the system of exercises aimed at the formation of the translation competence of future translators. The authors have paid attention to the importance of formation of translation competence. The analysis of the scientific and methodological literature helped the researchers identify the effective teaching methods of translation and select a system of exercises which can be used during the training process.

Considerable attention is paid to the fact that becoming a professional translator is not an easy task. The use of the methods and a system of exercises mentioned in the paper would be helpful in the process of intense studying. Thus, suggested ways can be efficiently used. It is recommended for Ukrainian educational institutions to reconsider their educational curricular in order to apply international educational systems as successfully as possible.

The general aspects of translation teaching methods are determined through the generalization of experience training translators offered by scientists. We come to the conclusion that the integrated use of various forms and methods of students' training activity will motivate their hard work and facilitate the development of the future teachers' competence.

The goal determines the following tasks: to consider methods of formation of translation competence as well as methods of teaching translation.

Keywords: translation competence, methods, a system of exercises, methodology of teaching translation, training process

УДК 811.112.24

ЕКОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

В. В. МІНАКОВ, кандидат філологічних наук, доцент,

Ю. В. ЗАГОРА, студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Email: zagora_julja@ukr.net

Анотація. У статті визначається коло ключових теоретичних понять і проводиться відбір методик, необхідних для аналізу екологічної лексики в перекладацькому аспекті, а також наводиться перекладацька класифікація екологічної лексики, специфіка перекладу екологічної лексики в різних типах текстів екологічної тематики.

Мета дослідження полягає у виявленні специфіки перекладу екологічної лексики в різних типах текстів екологічної тематики. Особливості перекладу екологічної лексики залежать від типів текстів екологічної тематики і статусу екологічної лексики (екологічні терміни, екологічні реалії, екологічні символи,